

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

Μαρούσι, 12 Ιουνίου 2025

Αρ. Πρωτ.: 209 /ΓΓΘ

ΓΕΝΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

ΓΕΝΙΚΟΣ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑΣ

Προς: Σεβασμιώτατο Μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως κ. Άνθιμο

Σεβασμιώτατε,

σας ευχαριστώ πολύ για την πρόσκλησή σας να είμαι σήμερα μαζί σας αλλά δυστυχώς δεν κατέστη εφικτό παρά τη θέλησή μου.

Η εντυπωσιακή οικονομική ανάπτυξη της Αλεξανδρούπολης που οφείλεται στη στρατηγική της θέση, την εργατικότητα και το επιχειρηματικό πνεύμα των κατοίκων της αλλά και στην αποφασιστικότητα διαδοχικών ελληνικών κυβερνήσεων να την εντάξουν στη μεγάλη στρατηγική εικόνα Ανατολής και Δύσης και διαδρόμων ενίσχυσης της αποτρεπτικής ικανότητας του ΝΑΤΟ, αποδεικνύει ότι η Θράκη δεν είναι μια ξεχασμένη περιοχή ούτε ένα εγκαταλελειμμένο σύνορο. Όμως, εάν η οικονομική ανάπτυξη δεν συνοδεύεται από μια δυναμικότερη πνευματική ανάπτυξη γεγονός που προϋποθέτει την ύπαρξη μιας τοπικής ελίτ διανοουμένων, τότε τελικά υπονομεύεται και η ίδια η οικονομική ανάπτυξη και οδηγείται σε αυτοκαταστροφικούς δρόμους.

Από την άποψη αυτή, έχει μεγάλη σημασία η πόλη να μην χάσει την ταυτότητά της, να μην ξεχάσει την ιστορία της και να μην κλειστεί σε μια καταστροφική αυτοαναφορικότητα.

Η λειτουργία του Διεθνούς Παρατηρητηρίου Θρησκευτικού Φονταμενταλισμού είναι μια πράξη που προσθέτει ακριβώς σ' αυτή την προοπτική, δηλαδή της πνευματικής ανάπτυξης της πόλης και γι' αυτό έχει την πλήρη υποστήριξη της Γενικής Γραμματείας Θρησκευμάτων.

Πέρα όμως από αυτόν τον λόγο, οφείλω να σημειώσω ότι τέτοια εγχειρήματα τα οποία βρίσκονται από τη φύση τους στο μεταίχμιο πράξης και θεωρίας αξίζουν την ιδιαίτερη προσοχή μας, ακριβώς διότι σε θεωρητικό επίπεδο η εξέλιξη του φονταμενταλισμού απαιτεί τη συνεχή μετεξέλιξη και επεξεργασία του θεωρητικού πλαισίου, ενώ σε πρακτικό επίπεδο είναι αναγκαία η ρεαλιστική αποτύπωση του φαινομένου και των πολιτικών και κοινωνικών προεκτάσεών του. Και όταν ομιλούμε περί φονταμενταλισμού, δεν πρέπει ασφαλώς, αυτάρεσκα και αυτοαναφορικά, να εννοούμε μόνο τον φονταμενταλισμό όποιων ορίζουμε ως «ξένων» αλλά φυσικά και τον φονταμενταλισμό όποιων ορίζουμε ως «οικείων».

Πρόσφατα, η Εκκλησία Κύπρου έλαβε μια ιστορική απόφαση για τη σύνολη Ορθοδοξία, όταν κήρυξε έκπτωτο τον Μητροπολίτη Πάφου Τυχικό για σωρεία λόγων μεταξύ των οποίων και ο φονταμενταλισμός και η θρησκοληψία, που τελικά οδηγεί στην άρνηση του ίδιου του Οικουμενικού Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως. Και η άρνηση του Οικουμενικού Πατριαρχείου σημαίνει υπονόμηση της εκκλησιαστικής ενότητας, διότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο ενσαρκώνει την ενότητα της Ορθοδοξίας, όπως άλλωστε αποτυπώνεται και στο άρθρο 3 του Συντάγματός μας.

Ο φονταμενταλισμός κάθε είδους είναι εχθρός της ελεύθερης σκέψης και ως εκ τούτου θανάσιμος εχθρός της δημοκρατίας, της ευημερίας, της οικονομικής ανάπτυξης αλλά και της ειρηνικής συνύπαρξης που εγγυάται την κοινωνική συνοχή. Ειδικότερα, ο θρησκευτικός φονταμενταλισμός αποσκοπεί στη μεταχείριση της θρησκείας, δηλαδή εκείνου που κάθε άνθρωπος ορίζει ως «ιερό» και «μεταφυσικό», ως άλλοθι για να δικαιολογηθεί η βία, η αποστέρηση δικαιωμάτων και η αντιμετώπιση της κριτικής σκέψης ως αμαρτίας που καταδικάζει τον αμαρτωλό στο αιώνιο πυρ.

Ο ρόλος του Παρατηρητηρίου συνίσταται στην παραγωγή εκείνων των διανοητικών αντισωμάτων που θα ενισχύσουν την άμυνα της πολιτικής κοινωνίας και της θρησκευτικής κοινότητας, ώστε να αντεπεξέλθουν στην πρόκληση του φονταμενταλισμού. Μιμούμενοι τους Μακαρισμούς ίσως σήμερα θα προσθέταμε "μακάριοι οι γεφυροποιοί". Η οικοδόμηση γεφυρών προϋποθέτει βεβαίως την έμπρακτη διάθεση συμφιλίωσης και την διακριτότητα χωρίς διαχωρισμούς και διαιρέσεις του πολιτικού και του κοινωνικού, του δημόσιου και του ιδιωτικού, του θρησκευτικού και του πολιτικού. Όμως η σημερινή πολυπλοκότητα της πολιτικής συνθήκης απαιτεί όχι μόνο τη διακριτότητα αλλά και τη σύμπλευση όλων των φορέων που ανήκουν στις ανωτέρω περιοχές. Η μελέτη και η αντιμετώπιση του φονταμενταλισμού εξασφαλίζουν ότι μια τέτοια σύμπλευση θα καταστεί όχι μόνον δυνατή αλλά και γόνιμη.

Φυσικά ο φονταμενταλισμός δεν προκαλεί μόνο επιβλαβή ρήγματα στο εσωτερικό των κοινωνιών, αλλά κυρίως καθιστά δυσχερή, αν όχι αδύνατη, την τόσο απαραίτητη συνεννόηση και διάλογο μεταξύ των θρησκειών, στη βάση μιας κατανόησης μέσω κοινών βιωμάτων και στοχεύσεων, απαλλαγμένων από τις ψυχικές και άλλες αγκυλώσεις του παρελθόντος και του παρόντος.

Ορισμένοι νομίζουν ότι μόνος σκοπός της συζήτησης μεταξύ των διαφορετικών θρησκευτικών κοινοτήτων είναι να πείσει ο ένας τον άλλον και να αλλάξουν όσα πιστεύουν. Κάνουν λάθος. Ο πρώτος σκοπός της συζήτησης και του διαλόγου είναι να γνωρίσει ο ένας τον άλλον, να διασκεδάσουμε την καχυποψία και να βρούμε σημεία ενότητας προς όφελος όλων χωρίς κανείς να χάσει τίποτα από την ταυτότητά του. Αυτό δηλαδή που έχει επιτευχθεί στη Θράκη χάρη στη θέληση των Μητροπολιτών και των Μουφτήδων αλλά και της πλειονότητας των Χριστιανών και των Μουσουλμάνων να συζητούν και να επικοινωνούν.

Μελετούμε το φαινόμενο του θρησκευτικού φονταμενταλισμού για να το καταλάβουμε και τελικά να το αντιμετωπίσουμε. Και η επιλογή της Θράκης ασφαλώς δεν είναι τυχαία, διότι εδώ ο φονταμενταλισμός έχει γνωρίσει μία από τις μεγαλύτερες και σημαντικότερες ήττες του. Εδώ Χριστιανοί και Μουσουλμάνοι συμβιώνουν με τρόπο που αποτελεί υπόδειγμα για όλο τον κόσμο. Εδώ λοιπόν όπου η πράξη έδειξε τον δρόμο στη θεωρία, είναι ο σωστός τρόπος για να λειτουργήσει ένα τέτοιο Παρατηρητήριο.

Το Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού και ιδιαίτερα η Γενική Γραμματεία Θρησκευμάτων έχει εκ του νόμου ως στόχο της την ενίσχυση του αλληλοσεβασμού και του διαλόγου μεταξύ των θρησκευτικών κοινοτήτων με μοναδικό οδηγό της το άρθρο 13 του Συντάγματός μας περί θρησκευτικής ελευθερίας. Συνεπώς, στο Διεθνές Παρατηρητήριο Θρησκευτικού Φονταμενταλισμού της Ιεράς Μητροπόλεως Αλεξανδρουπόλεως, συναντούμε έναν απαραίτητο και πολύτιμο σύμμαχο.

Επιτρέψτε μου, κλείνοντας, να κάνω μια ιδιαίτερη αναφορά που σχετίζεται με την τοπική ιστορία. Εάν δεν είχε μεσολαβήσει η βουλγαρική και γερμανική κατοχή στη Θράκη, σήμερα θα μιλούσαμε για ένα εξαιρετικό παράδειγμα αρμονικής συμβίωσης των τριών αβρααμικών θρησκειών. Δυστυχώς όμως η συντριπτική πλειονότητα των Ελλήνων Εβραίων της Θράκης εξοντώθηκαν από τους Βούλγαρους και τους Γερμανούς. Ωστόσο, υπάρχουν, εδώ, στην Αλεξανδρούπολη, δύο ιστορικοί χώροι, το εβραϊκό νεκροταφείο και η συναγωγή που συνδέονται άρρηκτα με την ιστορία και τη μνήμη των ανθρώπων που έζησαν εδώ και μαρτύρησαν στα στρατόπεδα εξόντωσης.

Ο Δήμος Αλεξανδρούπολης φρόντισε κατά το παρελθόν να προχωρήσει στην αποψίλωση και καθαρισμό του εβραϊκού νεκροταφείου, γεγονός που μόνο θετικά μπορεί να σχολιαστεί. Όμως, το εβραϊκό νεκροταφείο ανήκει

στο Κεντρικό Ισραηλιτικό Συμβούλιο Ελλάδος και ο Δήμος σε συνεργασία μαζί του πρέπει να προχωρήσει στην ανάδειξή του σε έναν τόπο μνήμης. Φυσικά διάφορες ιδέες που κυκλοφορούν ως φήμες περί μετατροπής του σε χώρο πρασίνου του Δήμου μόνο ως αποκυήματα νοσηρής φαντασίας μπορούν να εκληφθούν.

Η Συναγωγή πωλήθηκε σε ιδιώτες και έχει πλέον απολέσει τον χαρακτήρα της. Αλλά αυτό δεν μειώνει σε τίποτα την ευθύνη της πόλης να προστατεύσει κάθε στοιχείο και χώρο που συνδέεται με την πολιτιστική της κληρονομιά και συνθέτει τελικά την ιστορία και την ταυτότητά της.

Ως επίλογο, επιτρέψτε μου να μοιραστώ μαζί σας μια συγκινητική στιγμή. Πριν από πολλά χρόνια όταν μια ομάδα Εβραίων από τη Γαλλία ήλθε στην Αλεξανδρούπολη για διακοπές, ο Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως τους καλωσόρισε και τους απέστειλε ένα συμβολικό δώρο. Ήταν μια κίνηση χάρη στην οποία η Αλεξανδρούπολη, διά του πνευματικού της ποιμένα, έδειξε τη φιλόξενη διάθεσή της και κέρδισε για πάντα μια θέση στις καρδιές τους. Ήταν μια κίνηση που προσικονομεί αυτό που ζούμε σήμερα.

Σεβασμιώτατε, σας εύχομαι κάθε επιτυχία στη νέα σας πρωτοβουλία και είμαι βέβαιος ότι το Διεθνές Παρατηρητήριο του Θρησκευτικού Φονταμενταλισμού έχει πολλά και σημαντικά οφέλη να προσφέρει στην Αλεξανδρούπολη, στη Θράκη, στην Ελλάδα αλλά και ευρύτερα στη νοτιοανατολική Ευρώπη.

Ο Γενικός Γραμματέας Θρησκευμάτων

Γιώργος Καλαντζής